

16.6.2017

Työ- ja elinkeinoministeriö

Lausunto hallituksen esityksestä laiksi julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista ja muista siihen liittyvien lakien muuttamisesta (TEM/949/03.01.01/2017)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi otsikossa mainittujen lakien muuttamisesta.

Tehtävien siirto TE-toimistoista työttömyyskassoille

Yhteisjärjestö toteaa, että työttömyyskassat ovat edelleen valmiita ottamaan vastaan uusia tehtäviä.

Esityksessä lähdetään pääsääntöisesti siitä, että työvoimapolitiisesti moitittavasta käyttäytymisestä seuraavasta korvauksettomasta määräajasta päättäisi maakunta, mutta sekin vaihtoehto, että tästä päättäisi myös ansioturvaa saavien työttömien osalta Kansaneläkelaitos, mainitaan vielä vaihtoehtona. Yhteisjärjestö on sitä mieltä, että näistä asioista pitäisi päätöksen tehdä maakunta. Esityksessä on varsin vakuuttavasti perusteltu tätä vaihtoehtoa, ja näihin perusteluihin Yhteisjärjestö yhtyy.

Esityksessä on jonkin verran pyritty määrittelemään niitä kustannusvaikutuksia, jotka aiheutuvat työttömyyskassoille tehtävien siirtämisestä. Siirtymävaihetta koskevat kustannuksia aiheuttavat asiat esityksessä on mainittukin: niitä ovat pääasiassa uuden henkilöstön palkkaamiseen, perehdyttämiseen, työtiloihin ja -välineisiin sekä tietojärjestelmämuutoksiin liittyvät kustannukset. Määriä esityksessä ei ole pystytty arvioimaan. Yhteisjärjestö korostaa sitä, että esityksessä siirretään tehtäviä, jotka ovat olleet valtion kustantamia, työttömyyskassoille. Näitä lisäkustannuksia syntyy kassoille pysyvästi. Yhteisjärjestö katsoo, että olisi kohtuullista, että siirtymävaiheen jälkeenkin syntyvät lisäkustannukset korvattaisiin työttömyyskassoille täysimääräisesti nostamalla työttömyyskassojen vuotuisia hallintokulukorvauksia.

Se, mikä taho päättää jatkossa mistäkin asiasta, jää tämän esityksen perusteella vielä yksityiskohdistaan epäselväksi, koska toimeenpanoa koskevaa työttömyysturvalain lukua ei vielä tässä luonnoksessa ole. Esityksestä ei esimerkiksi selviä, mikä taho päättää ammatillisia valmiuksia vailla olevan nuoren koulutukseen hakeutumismahdollisuudesta ja siihen liittyvistä seuraamuksista. Sama epätietoisuus vallitsee myös siitä, mikä taho arvioi kasvupalvelukoulutuksen ja työvoimakoulutuksen edellytyksenä olevan työttö-

16.6.2017

myysuhan alaisuuden. Samanlaista epämääräisyyttä jää sen suhteen, antaako kasvu-palvelu maksajille, ilmoituksia, lausuntoja, sitovia lausuntoja vai mahdollisesti päätök-siä.

Henkilöasiakkaan palveluprosessi ja palvelut sekä niihin liittyvät etuudet

Julkisista rekrytointi ja osaamispalveluista annetun lain säännökset henkilöasiakkaan palveluprosessista liittyvät olennaisella tavalla päätöksen tekemiseen siitä, onko ky-seessä työttömyysturvalaissa määritelty työtön työnhakija, joka on oikeutettu etuuk-siin. Oletettavaa on, että päätöksen tekeminen näissä asioissa on suunniteltu maksajille, mutta kovin selvästi tämä asia ei esityksestä ilmene. Esityksessä on kuitenkin mai-nittu, että tarkoitus olisi, että maksaja voisi tukeutua päätöksenteossaan maakunnan ja yksityisten palveluntuottajien toimittamaan informaatioon. Myös työllistymistä edis-täviin palveluihin liittyy informaatiota, joissa maksaja joutuu toimimaan pääasiassa maakunnalta ja palveluntuottajilta saatavien tietojen varassa.

Esityksen työttömyysturvalain 13 luvun 1 §:ssä on kyllä säädetty työttömyyskassojen tiedonsaantioikeudesta myös maakunnalta, koulutuspalveluiden tuottajalta, oppilai-tokselta, työllistymistä edistävän palvelun järjestäjältä ja palveluntuottajalta. Lisäksi tiedonantovelvollisuudesta on ripoteltu säännöksiä sinne tänne työttömyysturvalakiin. Pelkkä tietojenantovelvollisuus ei aina riitä, vaan näille tahoille pitäisi säätää myös vel-vollisuus paitsi toimittaa tietoja myös näyttää toteen ja perustella antamansa infor-maatio, jos työnhakija kiistää informaation oikeellisuuden hakiessaan esimerkiksi oi-kaisua tai valittaessaan annetusta etuusoikeutta koskevasta päätöksestä.

Työnhaku voidaan aloittaa julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista annetun lain 4 §:n mukaan myös muutoin kuin verkkopalvelussa eikä muun kuin verkkopalvelun käyt-tämiselle ole tässä kohtaa asetettu edellytyksiä. Sen sijaan muun kuin verkkopalvelun käyttäminen viikoittaisessa raportoinnissa edellyttää julkisista rekrytointi- ja osaamis-palveluista annetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan painavaa syytä ja maakunnan tai palveluntuottajan antamaa lupaa. Kun esityksen mukaan lähtökohtaisesti kaikkien työnhakijoiden on raportoitava viikoittain, on vaikea ymmärtää, miksi edellytykset poikkeavat toisistaan.

Julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista annetun lain 3 luvussa käytetään palvelui-den käyttäjistä yleensä nimitystä henkilöasiakas/asiakas tai opiskelija. 13 §:ssä on kui-tenkin sanottu, että osaamispalveluilla edistetään aikuisten osaamista. Tämä herättää kysymyksen siitä - kun etuuksiin on työttömyysturvalain mukaan oikeutettu jo 17-vuo-tias - eikö alle 18 -vuotiaalla ole oikeutta osaamispalveluihin. Jos näin on tarkoitettu, asia olisi hyvä selkeyttää perusteluissa.

Yhteisjärjestö kiinnittää huomiota siihen, että työllistymistä edistäviä palveluja kos-keva sääntely on osittain epäyhtenäinen ja turhan monimutkainen. Näitä palveluja määriteltäisiin julkisista rekrytointi- ja osaamispalveluista annetun lain 3-5 luvuissa, työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:ssä sekä työttömyysturvalain 9, 10 ja 10 a luvuissa. Onko todellakin tarpeen, että jokaiselta palvelulajilta maksetaan osallistujille erilaisilla

16.6.2017

edellytyksillä erilaisia etuuksia? Jatkossa maakunnat kehittelevät todennäköisesti omalle alueelleen sopivia uusia palvelumuotoja, joiden osalta voi jäädä epäselvyyttä siitä, mitä etuuksia näiden palveluiden ajalta maksetaan. Etuuksien maksajien kannalta tilanne on äärimmäisen vaikeasti hallittava eikä se vaikuta asiakkaankaan näkökulmasta katsoen selkeältä.

Starttiraha ja työttömyyspäivärahaoikeus neljän kuukauden ajan yritystoimintaa aloitettaessa

Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee toista hallituksen esitystä, jossa ehdotetaan, että aloittavan yritystoiminnan osalta ensimmäiseltä neljältä kuukaudelta maksettaisiin soviteltua työttömyysetuutta. Tämä ehdotus on tulossa voimaan 1.1.2018. Nykyisessä julkisesta työvoima- ja yrityspalveluista annetun lain 8 luvun 3 §:ssä on todettu, että starttirahaa ei myönnetä, jos hakijalla on oikeus työttömyysetuuteen. Tämän säännöksen korvasi 1.1.2019 lukien alueiden kehittämisen ja kasvupalveluiden rahoittamisesta annetun lain 3 §, jossa ei vastaavaa säännöstä ole, ymmärrettävästikin, koska starttiraha myönnettäisiin jatkossa yritykselle eikä yrittäjälle hänen toimeentulonsa tueksi. Yhteisjärjestö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että 1.1.2019 lukien yrittäjäksi ryhtyvä henkilö voi saada työttömyysetuutta samaan aikaan, kun yritykselle myönnetään starttirahaa. Yhteisjärjestö muistuttaa, että tällöin tulisi myös ratkaista myös se, onko starttiraha sovittelussa yritystoiminnan ansiotulona huomioon otettavaa tuloa ja eroavatko yritystoiminnan muodot tässä suhteessa toisistaan.

Aktiivista työnhakua koskevat muutokset

Yhteisjärjestö kiinnittää huomiota siihen, että esitys kohtelee hyvin epätasa-arvoisesti hakijoita maantieteellisesti ja ammattialoittain. Lyhytaikaisia ja osa-aikaisia töitä, joita voisi hakea nykyistä aktiivisemmin, ei ole tarjolla samalla tavalla maan eri osissa eikä kaikilla ammattialoilla. Lievimmin molemmat uudistukset kohtelevat niitä työnhakijoita, jotka työskentelevät aloilla, joilla on runsaasti lyhytaikaisia sijaisuuksia tarjolla.

Sosiaali- ja terveysministeriö valmistelee paraikaa esitystä, jossa edellytetään työttömältä 65 maksupäivän tarkastelujaksolla työssäoloehdon täyttämistä 1-4 viikon aikana tai vähintään viiden päivän työllistymistä edistävässä palveluksessa oloa, jotta etuustaso ei laskisi. 65 maksupäivän jakso ei vastaa tässä esityksessä olevaa 12 viikon aikaa kuin poikkeuksellisesti. Työ- ja elinkeinoministeriön esityksen mukaan raportointiveloitteen laiminlyönti johtaisi työnhaun ja samalla etuusoikeuden katkeamiseen ja aktiivisen työnhaun laiminlyönti 60 päivän korvauksettomaan määräaikaan. Lisäksi jäisivät voimaan työstä kieltäytymisestä ja eroamisesta seuraavat korvauksettomat määräajat. Yhteisjärjestö on sitä mieltä, että tilanne muodostuu kokonaisuudessaan työttömälle henkilölle mahdottomaksi hallita ja se johtaakin etuusoikeuden menetyksiin tietämättömyyden ja unohduksen vuoksi. Samaa aikaan tehokas tiedottaminen työttömille heidän oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan vaikeutuu, varsinkin, kun osa tiedottamisvastuusta on maakunnalla ja osa etuuden maksajilla.

16.6.2017

Sääntely sisältää myös tulkinnanvaraisia elementtejä, vaikka siinä onkin pyritty varsin yksiselitteisiin menettelyihin. Esimerkiksi se, että työnhakijan on haettava hänelle soveltuvia työpaikkoja, sisältää tulkinnanvaraa. Se, mitä työnhakija itse pitää itselleen soveltuvana, voi poiketa siitä, onko se sitä myös maakunnan näkökulmasta. Avoimeksi kuitenkin jää myös se, millä resursseilla tällainen asia tarkistetaan, jos työhakemuksia tehdään 17 miljoonaa kappaletta nykyistä enemmän vuodessa. Itse asiassa esityksessä lähdetään siitä, että säännökset eivät lisää millään tavoin viranomaisten työtä, joten niitä ei ole tarkoitukseen tarkistaa. Yhteisjärjestö pitää outona sitä, että työttömille työnhakijoille säädetään velvoitteita, joiden rikkomisesta säädetään seuraamuksia ja samalla todetaan, että velvoitteiden täyttämistä ei ole tarkoitukseen millään tavalla valvoa.

Säännösten mukaan työtä ei tarvitse hakea, jos on sairauden tai tapaturman takia estynyt sitä tekemästä. Tarkemmin jää määrittelemättä, miten sairaus ja tapaturma todennetaan ja miten pitkään sen pitää kestää, jotta työnhakuvelvoitetta ei sillä jaksolla ole. Myös se, minkälainen raportointi- ja työnhakuvelvollisuus on esimerkiksi vuoro- viikkolomautetuilla, jää epävarmaksi.

Lainmuutos lisää myös työttömyyskassojen työmäärää siten, että raportointivelvollisuuden laiminlyönti johtaa työnhaun katkeamiseen, joka todennäköisesti saatetaan voimaan uudelleen hyvin lyhyen ajan sisällä. Työnhaussa tapahtuvat muutokset johtavat siihen, että etuusoikeudesta pitää antaa valituskelpoinen päätös. Lukumääräisesti näitä työnhaun katkeamiseen ja uudelleen käynnistämiseen liittyviä päätöksiä annetaan jo nyt hyvin paljon. Joka tapauksessa ensiarvoisen tärkeää on, että työnhaun katkeamisesta lähtee välittömästi työnhakijalle tieto, jotta hän voi halutessaan korjata tilanteen.

Vuorotteluvapaalain muutokset

Vuorotteluvapaalakia esitetään muutettavaksi siten, että kun nykyään edellytetään, että sijainen on ollut työttömänä työnhakijana tietyn ajan, jatkossa riittää, että hän on ollut työttömänä. Samalla päätöksenteko siirrettäisiin TE-hallinnolta etuuden maksajille. Yhteisjärjestö pitää ongelmallisena edellytyksen selvittämistä. Jos sijainen on ollut työttömänä vuorottelukorvausta hakevan henkilön kanssa samassa kassassa, sijaisen työttömyysaika on sinänsä helposti selvitettävissä. Jos sijainen on saanut etuutta toisesta kassasta taikka Kansaneläkelaitokselta, ensin on selvitettävä oikea maksaja ja sitten työttömyysajat. Tässä täytyy ottaa huomioon, että edellytyksen vuoksi täytyy tutkia sellaisen henkilön työttömyystietoja, joka ei ole hakemassa etuutta. Sijaisella itsellään ei välttämättä ole halua selvittää näitä asioita toisen henkilön etuutta varten.

Tieto työhallinnon asiakkuudesta sekä sen perusteella maksetusta etuudesta on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 -kohdan perusteella salassa pidettävää tietoa. Yhteisjärjestö on sitä mieltä, että oikeus saada ja käyttää tietoja on selvitettävä tällaisessa tilanteessa ja säädettävä riittävät erityissäännökset, jos määrittelyt halutaan tältä osin muuttaa.

16.6.2017

Muilta osin Yhteisjärjestöllä ei ole esitykseen lausuttavaa.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry

Niina Jussila
toiminnanjohtaja
050 911 8511
niina.jussila@tyj.fi

